

การส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูต
ในอำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก *

PROMOTING THE PROPAGATION OF BUDDHISM BY MISSIONARY
MONKS IN PAK PHLI DISTRICT NAKHON NAYOK PROVINCE

พระครูโสภณชัยวงศ์ (เสนห์ ชยวิโส)¹, พระมหาชินกร สุจิตโต² และ พระครูขันติธรรมธารีย์³

Phakrusophonchaiwong (Sane Jayavithso)¹, Phramaha Chinnakorn Sucitto²

and Phrakhrukhantithammatharee³

¹⁻³มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹⁻³Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author's Email: Suri1358355@gmail.com

วันที่รับบทความ : 3 พฤษภาคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ 16 พฤษภาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 18 พฤษภาคม 2568

Received 3 May 2025; Revised 16 May 2025; Accepted 18 May 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูต 2) เปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูต จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 3) นำเสนอแนวทางการส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูต ระเบียบวิธีวิจัยเป็นแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถาม ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.941 จากกลุ่มตัวอย่างได้แก่ พระสงฆ์ จำนวน 148 รูป วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์โดยใช้การทดสอบค่าทีและค่าเอฟ ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ในกรณีตัวแปรต้น

Citation:

* พระครูโสภณชัยวงศ์ (เสนห์ ชยวิโส), พระมหาชินกร สุจิตโต และ พระครูขันติธรรมธารีย์. (2568). การส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในอำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 3(3), 860-876.

Phakrusophonchaiwong (Sane Jayavithso), Phramaha Chinnakorn Sucitto and Phrakhrukhantithammatharee. (2025). Promoting The Propagation Of Buddhism By Missionary Monks In Pak Phli District Nakhon Nayok Province. Modern Academic Development and Promotion Journal, 3(3), 860-876.;

DOI: <https://doi.org/10.>

<https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/>

ตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด และการวิจัยเชิงคุณภาพ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 9 รูปหรือคน วิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูต โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.18, S.D.=0.56$) 2) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูต ในอำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยภาพรวม พบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญและวุฒิการศึกษานักธรรม ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในอำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย 3) แนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูต พบว่า 1) ด้านผู้ส่งสาร (Source) ได้แก่ สร้างความน่าเชื่อถือของพระธรรมทูต พัฒนาความรู้ ความสามารถในการถ่ายทอดธรรมะ พัฒนาบุคลิกภาพและการสื่อสารที่เมตตาและเข้าถึงง่าย 2) ด้านสาร (Message) ได้แก่ มีเนื้อหาสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน เน้นหลักธรรมง่าย เข้าใจได้และนำไปใช้ได้จริง สร้างแรงบันดาลใจและจงใจให้เกิดการปฏิบัติธรรม 3) ด้านช่องทางการสื่อสาร (Channel) ได้แก่ จัดโครงการสวดมนต์สัปดาห์ทุกวันพระ ใช้ช่องทางสื่อออนไลน์อย่างมีประสิทธิภาพสื่อสารผ่านกิจกรรมชุมชนและวัดประสานความร่วมมือกับสื่อท้องถิ่นและหน่วยงานภาครัฐ 4) ด้านผู้รับสาร (Receiver) ได้แก่ สมาชิกมีโอกาสได้มีส่วนร่วมในการอบรม เช่น การวางแผน การแสดงความคิดเห็น มีกิจกรรมร่วมกัน ส่งเสริมการเรียนรู้และเข้าใจธรรมะอย่างลึกซึ้ง สร้างความพร้อมและเจตคติของผู้รับสาร ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้รับสาร

คำสำคัญ: การส่งเสริม, การเผยแผ่, พระพุทธศาสนา

Abstract

The purposes of this research are to 1) study the level of Buddhism propagation by Dhammaduta monks 2) compare the opinions of monks on the propagation of Buddhism by Dhammaduta monks. Classified according to personal factors 3) Present guidelines for promoting the propagation of Buddhism by missionary monks. The research method is a combined method. Quantitative research used a questionnaire with a reliability value of 0.941

from a sample group of 148 monks. Data were analyzed using statistics, frequency, percentage, mean, standard deviation, and analysis using t-test and F-test. using one-way analysis of variance method In the case of three or more groups of primary variables When differences were found, the mean differences were compared by pair using the least significant difference method. and qualitative research Interviews with 9 key informants or people were analyzed descriptively.

The results of the research found that: 1) The overall level of Buddhism propagation by missionary monks was at a high level ($\bar{X}=4.18, S.D.=0.56$) 2) Results of comparing the opinions of monks regarding the propagation of Buddhism by Dhammaduta monks. In Pak Phli District Nakhon Nayok Province Classified by personal factors, overall, it was found that Monks with different ages, ordinary educational qualifications and religious education qualifications had different opinions on the propagation of Buddhism by Dhammaduta monks in Pak Phli District. Nakhon Nayok Province no different Therefore, the research hypothesis was rejected. 3) Guidelines for the propagation of Buddhism by Dhammaduta monks. It was found that 1) The messenger side (Source) includes building the credibility of Dhammaduta monks, developing knowledge and the ability to transmit Dhamma. Develop a kind and approachable personality and communication. 2) Message: content that is consistent with the community's way of life Emphasis on simple principles Understandable and practically applicable Inspire and motivate Dhamma practice 3) Communication channels (Channel): organizing a traveling prayer project every Buddhist holy day Use online media channels effectively to communicate through community and temple activities, coordinating with local media and government agencies. 4) Receiver side: Members have the opportunity to participate in training such as planning and giving opinions. There are activities together. Promote learning and deep understanding of

Dhamma Create readiness and attitude of the receiver. Promote audience participation

Keywords: Promotion, Propagation, Buddhism

บทนำ

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในปัจจุบันมีทั้งแบบเชิงรับคือยึดถือกันมาเป็นประเพณี เช่นเทศน์สอนโยมที่วัด เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีหน่วยงาน องค์กรเผยแผ่ต่าง ๆ ที่ฆราวาสเป็นผู้ดำเนินงาน เช่น องค์กรพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก พระพุทธสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ เป็นต้น พระธรรมทูตมีคุณสมบัติที่เป็นหลักอยู่ 3 ประการคือ 1. พระธรรมทูตจะต้องมีความมั่นใจในคุณค่า ความดีงาม ความประเสริฐของพระพุทธศาสนา 2. พระธรรมทูตจะต้องมีความประพฤติที่ดีงามอันชวนให้เกิดความศรัทธาเลื่อมใส แก่ผู้ที่พบเห็น 3. พระธรรมทูตจะต้องมีความหนักแน่น คือเมื่อไปอยู่ในภูมิประเทศที่มีภูมิหลังทางวัฒนธรรมแตกต่างกับสังคมไทย พระธรรมทูตจะต้องมีความหนักแน่นในพระธรรมวินัยไม่หวั่นไหวไปตามสภาพแวดล้อม เป็นต้น และภารกิจที่สำคัญของพระธรรมทูตนั้นก็เป็นการกิจที่ยิ่งใหญ่เพราะเป็นการจาริกไปเพื่อสร้างสรรค์ประโยชน์แก่มนุษย์ชาติ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2545)

ปัญหาในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน พระสงฆ์ในประเทศไทยมักยึดถือเป็นประเพณีว่า การประกาศหลักการทางพระพุทธศาสนาหลักธรรมคำสอนจะต้องได้รับการอาราธนาจากญาติโยม หากญาติโยมไม่อาราธนาการที่ภิกษุจะออกเผยแผ่พระพุทธศาสนาจะเป็นการผิดประเพณี นอกจากนี้กิจของสงฆ์มักยึดธรรมเนียมนิยม เช่น การเทศนาธรรมแก่ประชาชนมักเป็นเรื่องเก่าซ้ำซากไม่เข้ากับสมัยนิยมไม่มีการประยุกต์หลักธรรมให้เข้ากับสังคมหรือชีวิตปัจจุบัน ศาสนาจึงเป็นเรื่องไกลตัว คนรุ่นใหม่จึงให้ความสำคัญกับวัดและพระสงฆ์น้อยมาก (พระสมชาย ส่วโร (สุขวินัย), 2565) เพื่อให้ผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนาได้นำพระธรรมคำสอนไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งสภาพสังคมในปัจจุบันประชาชนมีความเดือดร้อนวุ่นวายเนื่องจากปัญหาสังคมต่าง ๆ พระสงฆ์ส่วนมาก ยังไม่เข้าใจพระพุทธศาสนาดีพอ ไม่มีเทคนิคในการเผยแผ่ที่ดี สื่อสารไม่ตรงกับความต้องการของผู้ฟังหรือผู้รับสารดังนั้น การประกาศพระพุทธศาสนาปัจจุบันนี้ ไม่ควรใช้วิธีเทศน์อย่างเดียว ควร

เปิดโอกาสให้ผู้สงสัยได้ซักถาม และอธิบายให้ผู้ฟังคลายความสงสัยและได้ทราบ ข้อเท็จจริงอย่างแจ่มแจ้ง เป็นการประเมินผลในตัวตามความก้าวหน้าทางวิทยาการสมัยใหม่ การพัฒนาเทคนิคการสอนโดยหลักธรรม 4 ประการ ได้แก่ 1) สันติสนา เทศน์ได้แจ่มแจ้ง 2) สมาทปนา เทศน์ได้จูงใจ 3) สมุตเตสนา เทศน์ปลุกให้กล้า 4) สัมปหังสนา เทศน์ให้รำลึก หลักการบริหารจัดการที่มีหลากหลายวิธีที่พระสงฆ์จะนำไปใช้ในการถ่ายทอดคำสอนให้คนสนใจ คนเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2567)

ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูต ด้านเนื้อหา ด้านรูปแบบ ด้านวิธีการและด้านขั้นตอนการเผยแผ่ พระภิกษุผู้ทำหน้าที่เป็นพระธรรมทูตต้องเน้นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้ลงสู่กระบวนการศึกษา ปฏิบัติ และเผยแผ่ กล่าวคือ ต้องทำให้ประชาชนสนใจพระพุทธศาสนาด้วยการศึกษาให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในหลักพุทธธรรม ทั้งนี้เพื่อนำผลการศึกษาไป ส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตคณะสงฆ์สืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในอำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในอำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในอำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก

การทบทวนวรรณกรรม

ความหมายของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยพระธรรมทูต

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยพระธรรมทูต คือ การที่พระภิกษุผู้ได้รับมอบหมายหน้าที่ออกไปประกาศธรรม เผยแผ่หลักคำสอนของพระพุทธเจ้าแก่ประชาชน ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ โดยมุ่งเน้นให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และความศรัทธาใน

พระพุทธศาสนา รวมถึงการนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อส่งเสริมให้เกิดความสงบสุขทั้งทางกาย วาจา และใจ

ความสำคัญของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยพระธรรมทูต

ธำรงไว้ซึ่งพระพุทธศาสนา การเผยแผ่ธรรมโดยพระธรรมทูต เป็นกลไกสำคัญในการรักษาและสืบทอดพระพุทธศาสนาให้มั่นคงและยั่งยืน ไม่ให้เสื่อมสลายตามกาลเวลา เป็นสะพานเชื่อมโยงธรรมะกับประชาชน พระธรรมทูตทำหน้าที่สื่อกลางระหว่างพระธรรมกับชาวบ้าน ให้สามารถเข้าถึงและเข้าใจคำสอนของพระพุทธเจ้าได้อย่างถูกต้อง พัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน เมื่อประชาชนได้รับฟังธรรมและนำหลักธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิต ย่อมก่อให้เกิดความสงบทางจิตใจ ลดความเครียด ปัญหาครอบครัว และอาชญากรรม เสริมสร้างศีลธรรมในสังคม พระธรรมทูตช่วยส่งเสริมให้ประชาชนยึดมั่นในศีลธรรม เช่น การรักษาศีล 5 การละเว้นอบายมุข ส่งผลให้ชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข สร้างภาพลักษณ์ที่ดีของพระพุทธศาสนาในระดับสากล ในกรณีของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ การเผยแผ่ธรรมะในต่างแดนเป็นการเผยแผ่วัฒนธรรมและหลักธรรมของพระพุทธศาสนาให้ชาวโลกได้รับรู้ เข้าใจ และเคารพในคุณค่าของพุทธธรรม ตอบสนองต่อปัญหาสังคมยุคใหม่ พระธรรมทูตมีบทบาทสำคัญในการใช้ธรรมะตอบโจทยวิกฤตศีลธรรม การเสื่อมศรัทธา และความวุ่นวายของโลกยุคปัจจุบัน ด้วยวิธีที่เหมาะสมกับบริบทและกลุ่มเป้าหมาย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พระครูสุนทรสรวาทิ (ทองดี ญาณสาโร) (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระสังฆาธิการอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี” ผลการวิจัยพบว่า 1) การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระสังฆาธิการอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.98 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (พระอธิการสมชาย อินทโชโต (จันทร์เกตุ), 2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์อำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี” ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ในอำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี มีความคิดเห็นต่อระดับการพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.9'6 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้ว เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านรูปแบบของการสื่อสาร รองลงมาด้านจริยวัตรผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และน้อยที่สุดด้านเทคนิคการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

พระอธิการสมชาย อินทโชโต (จันทร์เกตุ) (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์อำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี” ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ในอำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี มีความคิดเห็นต่อระดับการพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.9'6 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้ว เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านรูปแบบของการสื่อสาร รองลงมาด้านจริยวัตรผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และน้อยที่สุดด้านเทคนิคการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

สรุป การเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยพระธรรมทูต คือ การที่พระสงฆ์ออกไปสั่งสอนธรรมแก่ประชาชน เพื่อให้เกิดความเข้าใจในหลักธรรมของพระพุทธเจ้า และนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน พระธรรมทูตมีบทบาทสำคัญในการนำพระธรรมไปสู่ประชาชน เพื่อสร้างสังคมที่มีศีลธรรม สงบสุข และเกื้อกูลกันอย่างยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย งานวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ซึ่งเป็นการผสมวิธีระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

1. ประชากรเป้าหมาย

ประชากร ได้แก่ พระสงฆ์ที่อาศัยอยู่ในอำเภopakพลี จำนวน 233 รูป (สำนักเลขานุการเจ้าคณะอำเภopakพลี, 2567)

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระสงฆ์ที่อาศัยอยู่ในอำเภopakพลี จำนวน 148 รูป

2.1 การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการกำหนดขนาดตัวอย่างในการวิจัย ทำการสุ่มจากกลุ่มประชากร โดยใช้สูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1973)

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

โดย N = จำนวนประชากรทั้งหมด
e = ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ (นิยมใช้ 0.05)
n = จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

เมื่อแทนค่าสูตรข้างต้นจะได้

$$n = \frac{233}{1 + 233 (0.05)^2}$$

$$n = 147.20$$

ดังนั้น ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เท่ากับ 148 คน ผู้วิจัยจึงนำมาคำนวณตามสัดส่วนที่เหมาะสมของพระสงฆ์แต่ละชั้นการศึกษา โดยใช้เทคนิคการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ

3. การกำหนดวิธีการเก็บและรวบรวมข้อมูล

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นโดยศึกษาจากเอกสาร หนังสือ ตำรา วารสาร สิ่งพิมพ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในอำเภอบางพลี จังหวัดนครนายกได้แก่ 1. การวิเคราะห์ความตรงเชิงเนื้อหา (Contents Validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของประเด็นคำถามการวิจัยกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยในรูปแบบของเทคนิคการวิเคราะห์ IOC (Index of Congruence) โดยผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบไม่น้อยกว่า 5 ท่าน ได้ผลการหาค่า IOC ระหว่าง 0.6 - 1.00 ทุกข้อ 2. การหาค่าความเที่ยง (Reliability) นำไปแจกให้กลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ของความเชื่อมั่นแบบสอบถาม (Try out) ทั้งฉบับเท่ากับ 0.941 แสดงให้เห็นว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นในระดับสูงสามารถนำไปแจกกับกลุ่มตัวอย่างได้

3.2 วิธีการเก็บและรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการจัดเก็บข้อมูลเชิงปริมาณตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) จัดเตรียมเครื่องมือตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบสอบถาม ตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการแจกแบบสอบถาม

2) ผู้วิจัยเสนอติดต่อขอหนังสือจากหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือถึงเจ้าคณะอำเภอปากพลี ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อเข้าแจกแบบสอบถาม (Questionnaire)

3) ตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่รับกลับมาก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีการทางสังคมศาสตร์

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่ได้ทั้งหมดไปทำการตรวจสอบความถูกต้อง การลงรหัส และประมวลผลข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์เพื่อทำการคำนวณค่าสถิติต่าง ๆ ที่ใช้ในการวิเคราะห์การนำเสนอและสรุปผลการวิจัย โดย 1) สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ สถิติ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและวิเคราะห์โดยใช้การทดสอบค่าทีและค่าเอฟ ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้วิจัยได้กำหนดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) เป็นผู้เชี่ยวชาญทางวิชาการที่เกี่ยวข้องหรือมีประสบการณ์โดยตรงเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 รูปหรือคน

2. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์โดยวิธีการ ดังนี้

1) นำข้อมูลที่ได้จากสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ 2) นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็น แล้วเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย 3) วิเคราะห์คำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context) 4) สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในอำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก โดยภาพรวม ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1. ข้อที่ 2. และข้อที่ 3 ตามลำดับดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ 1 ระดับการส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตใน อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก โดยภาพรวม (n=148)

การส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ของพระธรรมทูตใน อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1) ด้านผู้ส่งสาร (Source)	4.18	0.62	มาก
2) ด้านสาร (Message)	4.11	0.65	มาก
3) ด้านช่องทางการสื่อสาร (Channel)	4.23	0.59	มาก
4) ด้านผู้รับสาร (Receiver)	4.19	0.57	มาก
ภาพรวม	4.18	0.56	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับความคิดเห็นที่มีต่อการส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตใน อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.18, S.D.=0.56$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ด้านช่องทางการสื่อสาร (Channel) ($\bar{X}=4.23, S.D.=0.59$) รองลงมา คือ ด้านผู้รับสาร (Receiver) ($\bar{X}=4.19, S.D.=0.57$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านสาร (Message) ($\bar{X}=4.11, S.D.=0.65$) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ 2 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่	ผลการศึกษา		t	F	Sig.
	ยอมรับ	ปฏิเสธ			
สมมติฐานที่ 1 พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในอำเภอปากพลี จังหวัดนครนายกแตกต่างกัน	✓		-	1.743	0.161

สมมติฐานที่ 2 พระสงฆ์ที่มีพรรษา

ต่างกัน มีความมีความคิดเห็นต่อการเผย

แผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตใน

อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก

แตกต่างกัน

✓

-

0.799

0.496

สมมติฐานที่ 3 พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษา

สามัญต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการเผย

แผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตใน

อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก

แตกต่างกัน

✓

-

2.692

0.071

สมมติฐานที่ 4 พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษา

นักรธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการเผย

แผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตใน

อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก

แตกต่างกัน

✓

-

2.391

0.071

จากตารางที่ 2 ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญและวุฒิการศึกษานักรธรรม ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในอำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ 3 แนวทางการส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตใน อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก พบว่า หลักเทศนา 4 เป็นตัวส่งเสริมให้เกิดแนวทางการส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตใน อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก ทั้ง 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านผู้ส่งสาร (Source) ได้แก่ สร้างความน่าเชื่อถือของพระธรรมทูต พัฒนาความรู้ ความสามารถในการถ่ายทอดธรรมะ พัฒนาบุคลิกภาพและการสื่อสารที่เมตตาและเข้าถึงง่าย 2) ด้านสาร (Message) ได้แก่ มีเนื้อหาสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน เน้นหลักธรรมง่าย เข้าใจได้ และนำไปใช้ได้จริง สร้างแรงบันดาลใจและจุดใจให้เกิดการปฏิบัติธรรม 3) ด้านช่องทางการสื่อสาร (Channel) ได้แก่ จัดโครงการสวดมนต์สัณยารทุกวันพระ ใช้ช่องทางสื่อออนไลน์อย่างมีประสิทธิภาพสื่อสารผ่านกิจกรรมชุมชนและวัดประสานความร่วมมือกับสื่อท้องถิ่นและหน่วยงานภาครัฐ 4) ด้านผู้รับสาร (Receiver) ได้แก่ การแสดงความคิดเห็น มีกิจกรรมร่วมกัน ส่งเสริมการเรียนรู้และเข้าใจ

ธรรมะอย่างลึกซึ้ง สร้างความพร้อมและเจตคติของผู้รับสาร ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้รับสาร

อภิปรายผล

ได้อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. ระดับการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในอำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก พบว่า ระดับความคิดเห็นที่มีต่อการส่งเสริมการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตใน อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.18, S.D.=0.56$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ ด้านช่องทางการสื่อสาร (Channel) ($\bar{X}=4.23, S.D.=0.59$) รองลงมา คือ ด้านผู้รับสาร (Receiver) ($\bar{X}=4.19, S.D.=0.57$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านสาร (Message) ($\bar{X}=4.11, S.D.=0.65$) ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า พระสงฆ์ในอำเภอปากพลี มีความพึงพอใจต่อช่องทางที่พระธรรมทูตใช้ในการสื่อสาร เช่น การเทศน์ การบรรยายธรรม การใช้สื่อออนไลน์ หรือสื่อท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (พระครูสุนทรสารวาที (ทองดี ญาณสาโร), 2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การเผยแพร่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระสังฆาธิการอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี” ผลการวิจัยพบว่า 1) การเผยแพร่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระสังฆาธิการอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.98 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (พระอธิการสมชาย อินทโชโต (จันทร์เกตุ), 2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์อำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี” ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ในอำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการเผยแพร่พระพุทธศาสนา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.9'6 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้ว เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านรูปแบบของการสื่อสาร รองลงมา ด้านจริยวัตรผู้เผยแพร่พระพุทธศาสนา ด้านรูปแบบการเผยแพร่พระพุทธศาสนา และน้อยที่สุด ด้านเทคนิคการเผยแพร่พระพุทธศาสนา

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการส่งเสริมการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูต ในอำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญและวุฒิการศึกษานักธรรม ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการเผยแพร่

พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในอำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยส่วนบุคคลของพระสงฆ์ ได้แก่ อายุ พรรษา หรือระดับการศึกษา ไม่มีผลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยพระธรรมทูต อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งอาจสะท้อนให้เห็นว่า พระสงฆ์ทุกกลุ่มต่างมีมุมมองที่สอดคล้องกันเกี่ยวกับบทบาทของพระธรรมทูตในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยไม่ขึ้นอยู่กับประสบการณ์หรือระดับการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (พระพุฒิพันธุ์ จันทวโส (จุลฉนวนกิจ), 2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระธรรมทูตในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโรงเรียนอำเภอวิหารแดง จังหวัดสระบุรี” ผลการวิจัยพบว่านักเรียนมีความคิดเห็นที่มีต่อบทบาทของพระธรรมทูตในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโรงเรียนอำเภอวิหารแดง จังหวัดสระบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่านักเรียนที่มีเพศ อายุ และระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระนรุตม์ชัย อภินนโท (สอนคง), 2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระธรรมทูตอาสาในการพัฒนาสังคม จังหวัดชายแดนภาคใต้” ผลการวิจัยพบว่า ระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับบทบาทของพระธรรมทูตอาสาในการพัฒนาสังคมจังหวัดชายแดน ภาคใต้ โดยภาพรวมทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยสูงสุดได้ดังนี้ ด้านโครงการพุทธบุตร รองลงมาคือ ด้านเยี่ยมพระ พบปะโยม ด้านสร้างขวัญกำลังใจผู้ประสบภัย และด้านศาสนิกสัมพันธ์ ตามลำดับ โดยภาพรวมและรายด้านความแตกต่างกันด้าน อายุ การศึกษามีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (พระครูวิเวกวราภรณ์ (ประสิทธิ์ ฐานวโร), 2555) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระธรรมทูตที่มีต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์” ผลการวิจัยพบว่านักเรียนมีความคิดเห็นที่มีต่อบทบาทของพระธรรมทูตในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโรงเรียนอำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล มีความคิดเห็นระดับ 0.5 จึงยอมรับได้ มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ส่วนปัญหาและอุปสรรคคือพระธรรมทูตบางรูปไม่ค่อยมีการสาธิตหรือยกตัวอย่างเปรียบเทียบจึงทำให้เกิดความเข้าใจได้ยากและเวลาในการบรรยายมีน้อย ข้อเสนอแนะ ควรให้เวลามากกว่านี้และควรเสนอวิธีที่ง่ายต่อความเข้าใจ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ

3. แนวทางการส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในอำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก พบว่า ควรส่งเสริมให้พระธรรมทูตใช้สื่อเทคโนโลยี เช่น สื่อสังคมออนไลน์ (Facebook, YouTube, TikTok) เพื่อเผยแผ่ธรรมะให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้กว้าง

ขึ้น ควรมีการจัดกิจกรรมสื่อธรรม เช่น การจัดบรรยายธรรมในชุมชน โรงเรียน หรือกิจกรรม สอดแทรกธรรมะที่เหมาะสมกับวัยของผู้ฟัง เพื่อสร้างความตระหนักรู้ และความเข้าใจใน หลักธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสุนทรสรวาทิ (ทองดี ญาณสาโร) ได้ ศึกษาวิจัยเรื่อง “การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระสังฆาธิการอำเภอปากท่อ จังหวัด ราชบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ข้อเสนอแนะในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก พบว่า พระ สังฆาธิการบางรูปไม่ได้รับการศึกษาในระดับสูง หลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาจำวน มากมีลักษณะเป็นนามธรรม การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในช่องทางการสื่อสารสมัยใหม่มี จำนวนน้อย และผู้สูงอายุบางคนไม่ชอบการเผยแผ่ในรูปแบบออนไลน์ และข้อเสนอแนะ ควร สนับสนุนให้พระสังฆาธิการเข้ารับการศึกษาสูงขึ้น อย่างน้อยในระดับปริญญาตรี ควรเผยแผ่ หลักพุทธธรรมโดยเน้นการประยุกต์ใช้จริงในชีวิตประจำวัน ควรส่งเสริมให้พระสังฆาธิการเผย แผ่พระพุทธศาสนาในช่องทางการสื่อสารสมัยใหม่ให้มากยิ่งขึ้น และควรส่งเสริมให้กลุ่ม ผู้สูงอายุเปิดใจรับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในช่องทางใหม่ (พระอธิการสมชาย อินทโชโต (จันทร์เกตุ), 2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์อำเภอบ้าน หมอ จังหวัดสระบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ภาวะการเป็นผู้นำด้านศาสนพิธีน้อยไม่มีความรู้ความ เข้าใจที่จะถ่ายทอดหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนได้ ไม่มีความพร้อมในการ ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนา การประชาสัมพันธ์ไม่ทั่วถึงมีการแสดงบทบาทสมมติในการ เผยแผ่ธรรมน้อยมาก ควรมีการฝึกอบรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ แก่พระสงฆ์ ก่อนออกไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาจริง ควรศึกษาและวิจัยเทคนิคการเผยแผ่ พระพุทธศาสนา ให้เหมาะสมกับการปรับใช้ในชีวิตประจำวัน และให้เกิดแรงจูงใจในการ ประพฤติปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (พระครูสังฆรักษ์เสกสรร อีรงกูโร (พรมศรี), 2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมใน โรงเรียน อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา” ผลการวิจัยพบว่า การสอนของพระสงฆ์ยัง ขาดการอบรมและปลูกฝังจริยธรรมที่เพียงพอ ควรมีแผนการสอน แนวการสอน เนื้อหาควรมี ความหลากหลายแต่ไม่ ซ้ำซ้อนกับช่วงชั้นอื่น และเน้นไปที่การบริหารจิต เจริญปัญญา โดยมุ่ง ให้นักเรียนมีความกตัญญู รู้จักการให้อภัยผู้อื่น ควรจัดให้มีพระนิเทศก์ออกนิเทศติดตามและ ประเมินสมรรถภาพการสอนของครูพระสอนศีลธรรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาปรับ เทคนิคการ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในอำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก” สามารถอธิบายได้ว่า การสื่อสารที่มุ่งเน้นไปที่การเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยเน้นที่ผู้ส่ง (น่าจะเป็นพระธรรมทูต) เนื้อหา (หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา) ช่องทางที่ใช้และผู้รับเป้าหมาย ที่สำคัญคือ ยังเน้นถึงหลักการเทศนา 4 ประการที่เป็นแนวทางในการสื่อสารเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ผู้ส่งสาร หมายถึง ผู้ส่ง หรือ ผู้สื่อสาร นี่คือนักบวชหรือหน่วยงานที่เริ่มต้นกระบวนการสื่อสาร ในบริบทนี้ น่าจะเป็นพระสงฆ์ องค์การทางศาสนา หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมพระพุทธศาสนา สาร หมายถึง เนื้อหา หรือ ข้อความ นี่คือนักบวชที่ผู้ส่งต้องการสื่อ ในกรณีนี้ เนื้อหาเกี่ยวข้องกับหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา ช่องทางหมายถึง ช่องทาง หรือ สื่อ นี่คือนักบวชที่ใช้ในการส่งข้อความ ตัวอย่างเช่น การเทศนา พระธรรมเทศนา หนังสือธรรมะ กิจกรรมทางศาสนา การกระจายเสียงทางวิทยุ หรือแพลตฟอร์มออนไลน์ ผู้รับสาร หมายถึง ผู้รับ หรือ ผู้ฟัง นี่คือนักบวชหรือกลุ่มบุคคลที่ได้รับข้อความ ในบริบทนี้ที่ได้รับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา หลักเทศนา 4 ได้แก่ 1) แจ่มแจ้ง ชัดเจนและเข้าใจง่าย เนื้อหาควรนำเสนอในลักษณะที่ผู้ฟังสามารถเข้าใจได้โดยง่าย 2) จูงใจ ชักจูงหรือสร้างแรงบันดาลใจ การเทศนาควรกระตุ้นให้ผู้ฟังได้ไตร่ตรองและอาจนำหลักธรรมไปปฏิบัติ 3) อาจหาญกล้าหาญและมั่นใจ ผู้พูดควรนำเสนอเนื้อหาด้วยความเชื่อมั่นและกล้าที่จะพูดความจริง 4) ร่าเริง สดใสและเบิกบาน น้ำเสียงและท่าทีในการเทศนาควรเป็นไปในทางบวกและน่าสนใจ ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรมีนโยบายสนับสนุนให้พระธรรมทูตใช้สื่อดิจิทัลในการเผยแผ่ธรรมะ เช่น การจัดอบรมการใช้สื่อออนไลน์ การผลิตคลิปธรรมะ และการสร้างแพลตฟอร์มเฉพาะของพระธรรมทูตในพื้นที่
2. ควรมีนโยบายเพื่อจัดตั้งศูนย์ประสานงานพระธรรมทูตระดับอำเภอเพื่อเป็นศูนย์กลางในการวางแผน ประสานงาน และติดตามผลการดำเนินงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างเป็นระบบและมีทิศทางร่วมกัน
3. ควรมีนโยบายการอบรมเสริมทักษะ เช่น การพูดในที่สาธารณะ ทักษะการสื่อสารยุคใหม่ การบริหารจัดการกิจกรรมชุมชน และการประยุกต์ธรรมะสู่ชีวิตประจำวัน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้กับพระธรรมทูตในพื้นที่ เช่น การพัฒนาทักษะการพูด การใช้เทคโนโลยีสื่อสาร การทำคลิปวิดีโอธรรมะ และการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ (Facebook, YouTube, TikTok)
2. ควรจัดกิจกรรมธรรมะสัญจรในชุมชนและสถานศึกษาส่งพระธรรมทูตร่วมจัดกิจกรรมเผยแผ่ธรรมะตามหมู่บ้าน โรงเรียน หรือสถานที่ราชการ เช่น บรรยายธรรมะ กิจกรรมธรรมะเช้า หรือธรรมะเพื่อชีวิต
3. ควรจัดตั้งกลุ่มอาสาสมัครธรรมทูตในแต่ละตำบลร่วมมือกับชุมชนในการคัดเลือกอาสาสมัครท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนงานพระธรรมทูต เช่น ด้านการประชาสัมพันธ์ การจัดกิจกรรม และการประสานงาน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรขยายพื้นที่การวิจัยไปยังจังหวัดหรืออำเภอใกล้เคียงเพื่อเปรียบเทียบลักษณะการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในบริบทที่ต่างกัน อันจะนำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายระดับจังหวัดหรือภูมิภาค
2. ควรศึกษาปัจจัยด้านจิตวิทยาและแรงจูงใจของพระธรรมทูตในการเผยแผ่ธรรมะเพื่อให้เข้าใจถึงแรงผลักดันภายใน ความศรัทธา หรืออุปสรรคในการปฏิบัติงานที่อาจส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของการเผยแผ่
3. ควรศึกษาความร่วมมือระหว่างพระธรรมทูตกับองค์กรภาครัฐหรือเอกชนเพื่อพัฒนาแนวทางสร้างเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างยั่งยืนและมีระบบ

เอกสารอ้างอิง

พระครูวิเวกวราภรณ์ (ประสิทธิ์ ฐานวโร). (2555). บทบาทของพระธรรมทูตที่มีต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูสังฆรักษ์เสกสรร ชีรงกูโร (พรมศรี). (2564). ประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา. ใน *สารนิพนธ์พุทธศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูสุนทรสารวาที (ทองดี ญาณสาโร). (2564). การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระสังฆาธิการอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี. ใน *สารนิพนธ์พุทธศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2545). *พระธรรมทูตไทยเบิกทางสู่อารยธรรมใหม่*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.

_____. (2567). *พุทธวิธีในการสอน*. เรียกใช้เมื่อ 25 สิงหาคม 2567. จาก <https://www.watnyanaves.net>

พระนรุตม์ชัย อภินันโท (สอนคง). (2560). บทบาทของพระธรรมทูตอาสาในการพัฒนาสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพุฒิพันธุ์ จันทวิโส (จุลคนานุกิจ). (2564). บทบาทของพระธรรมทูตในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโรงเรียนอำเภอวิหารแดง จังหวัดสระบุรี. ใน *สารนิพนธ์พุทธศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระสมชาย ส่วโร (สุขวินัย). (2565). ผลสำเร็จของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในอำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระอธิการสมชาย อินทโชโต (จันทร์เกตุ). (2564). การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์อำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี. ใน *สารนิพนธ์พุทธศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักเลขานุการเจ้าคณะอำเภอปากพลี. (2567). *บัญชีรายชื่อพระสงฆ์ในอำเภอปากพลี*. นครนายก: สำนักงานเลขานุการเจ้าคณะอำเภอปากพลี.

Taro Yamane. (1973). *Statistics: an introductory analysis*. New York: New York: Harper & Row.